

ANNE BABA TUTUMLARI VE ÇOCUKLARA ETKİSİ

Sayın Veli;

Çocukların gelişim süreçlerinde etkili olan ve onların hangi yöne ne şekilde gideceklerini belirleyen en önemli etkenlerden birisi anne baba tutumlarıdır. Anne baba tutumları, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken onlara olan yaklaşım, tutum ve davranışların tümüdür. Gelişim sürecinde, ebeveynlerin çocuklarına verdikleri sevgi ve destek kadar belirledikleri kural ve sınırlar da çocukların gelişim dönemini sağlıklı bir şekilde geçirmelerinde önemli bir rol oynar.

Çocuklar, anne babaların onlara karşı sergiledikleri tutum ve davranışlara karşılık olarak aynı doğrultuda ve ebeveynlerin tutumlarını yansıtan davranışlar sergilerler. Böylece iki taraf arasında bir iletişim ve etkileşim oluşur. Bir çocuğun davranışını değiştirmek ya da anlamlandırmak için ebeveynlerin tutumuna önemli bir başlangıç noktasıdır.

ANNE BABA TUTUMLARI TÜRLERİ

DEMOKRATİK ANNE BABA TUTUMU

En sağlıklı ve ideal ebeveyn tutumu olan demokratik anne baba tutumunda ebeveynler, çocuklarına karşı hoşgörülü, güven verici ve destekleyici bir tutumda olurlar. Bu noktada önemli olan; sergilenen bu tutumların aşırıya kaçmadan belirli bir seviyede olmasıdır. Demokratik anne baba tutumunda çocukların duygu, düşünce ve istekleri büyük önem taşır. Aileyi ve çocuğu ilgilendiren bütün durumlarda çocukların fikirleri dikkate alınır. Çocukların kendilerini ifade etmeleri için yönlendirici bir tutum takınılır.

Demokratik tutumdaki anne babalar, kişisel farklılıkları ve özellikleri bilir, bu yönde bir beklenti oluşturur ve hareket ederler. Küçük yaşlardan itibaren çocuklarının özerk davranışlarını desteklerler ve onları bunun için teşvik ederler. Çocuklarına sorumluluk verirler. Aile içerisinde açık ve net bir iletişim ve koşulsuz bir sevgi hâkimken aynı zamanda herkesin ortak kararı ve onayıyla belirlenmiş belirli sınırlar ve kurallar da vardır. En önemli noktalardan biri de anne babalar hem kendi aralarında hem de çocukla olan iletişimde tutarlı ve kararlı bir duruşa sahiptirler.

Demokratik ebeveyn tutumuyla büyüyen çocuklar ilerleyen hayatlarında kendine güvenen, uyumlu, bağımsız, işbirlikçi, sosyal, saygılı, sınırlarını bilen ve sorumluluk sahibi bireyler olurlar.

OTORİTER – BASKICI ANNE BABA TUTUMU

Aşırı kontrol odaklı otoriter baskıcı anne tutumunu sergileyen ebeveynler, hoşgörüden uzak, katı ve baskıcı bir disiplin çerçevesinde çocuklarıyla iletişime geçerler. Çocukların onayı ve fikri alınmadan anne baba tarafından belirlenen sınır ve kurallara, çocuklar tarafından koşulsuz bir şekilde itaat edilmesi istenir. Kendileriyle ilgili en ufak seçimleri bile bazen sınırlı olur. Çocukların kendi fikir ve görüşlerinin pek bir önemi yoktur.

Otoriter anne babalar, çocuklarının kişisel farklılıklarını ve gelişim düzeylerinin özelliklerini dikkate almadan beklenti içine girerler. Çocukların en ufak hatalarının bile bir cezası vardır. Ödül olarak verilenler de genellikle aslında çocuğun en başından beri hakkı olan bir şey olur. Korku ekseninde büyüyen bu çocuklar ilerleyen zamanlarda dikkatli, nazik, disiplinli olmalarına rağmen aynı zamanda bağımlı, çekingen, kolay boyun eğen, kendine güveni az olan ya da hiç olmayan, tedirgin bireyler olabilecekleri gibi isyankar ve kural tanımayan kişiler de olabilirler. Otoriteye karşı çekingen, kendinden güçsüzlere karşı saldırgan bir tutum sergileyebilirler.

AŞIRI HOŞGÖRÜLÜ ANNE BABA TUTUMU

Aşırı hoşgörülü anne baba tutumunun hâkim olduğu ailelerin evlerinde patron çocuktur. Anne baba tarafından çocuğun sınırları, neyi yapıp neyi yapmaması gerektiği net bir şekilde söylenmez. Aile ve aile fertlerinin bütün hayatı ve düzeni çocuğun isteğine göre şekillenir. Aşırı özgür bırakılan çocukların yaptıkları her şey, hatalar da dahil olmak üzere hoşgörüle karşılanır ve bir yaptırımı olmaz. Kendisine her zaman her ortamda hizmet edilmesini, her istediğinin o anda olmasını isteyen çocuklar, ileride doyumsuz, kural tanımaz, bencil, sabırsız, kırılğan, sorumsuz, istedikleri olmadığında agresif, sosyal uyum açısından zayıf olurlar.

AŞIRI KORUYUCU ANNE BABA TUTUMU

Her ebeveynde olan çocuğunu koruma içgüdüsünü aşırıya kaçırarak aşırı koruyucu bir tutum sergileyen anne babalar, çocuklarını gereğinden fazla korur ve kontrol ederler. En güvenli yer ve zamanlarda bile çocuklarının başlarına bir şey gelecek korkusuyla onların dışarı çıkmalarına ya da kendilerini ortaya koymalarına izin vermezler, onları kısıtlarlar. Bu nedenle aşırı koruyucu bir ortamda büyüyen çocuklar kendilerini ve potansiyellerini tam olarak göremezler. Büyümelerine aileleri tarafından izin verilmeyen çocuklar ilerleyen yaşlarda başkalarına bağımlı, özgüveni düşük, kendi başına karar veremeyen, sorumluluk alamayan, zayıf kişilikler olurlar.

TUTARSIZ – DENGESİZ ANNE BABA TUTUMU

Belirlenen kurallar ve sınırlarla, aileler çocuklarına doğruyu ve yanlış, onaylanan ve onaylanmayan davranışı öğretirler. Kurallar ve sınırların öğretilmesi için tutarlılık ve devamlılık en önemli etkidir. Tutarsız tutumun hakim olduğu evlerde çocuklar neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlayamazlar. Çünkü kesin ve devam eden kurallar yoktur. Bir gün hoş görülen davranış başka bir gün cezaya neden olabilir. Belirsizliğe neden olan bu durum çocukların kendilerini güvende hissetmemelerine neden olur. Böyle bir ortamda büyüyen çocuklar bir süre sonra hem kurallara hem de ebeveynlerine kayıtsız kalmaya başlarlar. Bütün bunların sonucunda kararsız, her şeyden şüphelenen, güven sorunları yaşayan karakterler ortaya çıkar.

MÜKEMMELİYETÇİ ANNE BABA TUTUMU

Mükemmeliyetçi anne baba tutumu sergileyen anne babalar, genellikle zamanında kendi yapamadıklarını ya da başaramadıklarını çocuklarının gerçekleştirmelerini isterler. Ancak böyle bir beklentiye girerken çocuklarının aynı şeyi isteyip istemediklerini ya da potansiyellerini dikkate almazlar. Çocuklarından beklentileri her zaman çok yüksektir ve hatalara hiçbir zaman yer yoktur. Her zaman akademik, sportif, sosyal alanda kusursuz olmaları beklenir. Çocukların çok fazla söz sahibi olmadığı bu tutum, çocuklarda yetersiz, değersiz ve başarısızlık hissine neden olur. Bu da uzun vadede yanlış yapmaktan korkan, kendini başkalarını memnun etmeye adanmış kişiliklere neden olur.

İLGİSİZ – KAYITSIZ ANNE BABA TUTUMU

Çocuklarının istek ve ihtiyaçlarına kayıtsız kalan ilgisiz ebeveyn tutumundaki anne babalar, çocuklarını görmezden gelirler. Genellikle çocuklarını önemsemeyen anne babaların düzenlerini bozan ya da onları rahatsız eden bir durum olmadıkça herhangi bir sorun görmezler. Ancak böyle bir durumla karşılaştıklarında çocuklar gündem maddesini haline gelirler. Bu tür aile yapılarında iletişim ve etkileşim kalitesi oldukça düşüktür. Çocuklar için evde yalnızlık hakimdir. Böyle bir tutumun olduğu ortamda büyüyen özgüvenleri düşük çocuklar dikkatleri üzerine çekmek, bir iletişim kurmak için agresif, sinirli davranışlarda bulunurlar.

ANNE BABALARA TUTUMLAR KONUSUNDA TAVSİYELER

- Çocuklarınızı dinleyin.
- Her ne olursa ve kaç yaşında olursa olsun bütün çocukların anne babaları tarafından beğenilmek ve takdir edilmek istediklerini unutmayın.
- Çocuğunuzun hata yapmasına izin verin ve bu aşamada onların yanında olun.
- Çocuğunuzun kendisini, duygularını ifade etmelerine izin verin. Bu konuda onları teşvik edin.
- Konu her ne olursa olsun çocuğunuzun başkalarıyla kıyaslamayın.
- Çocuğunuzun yaptığı hataların üzerinde durmaktansa olumlu davranışları ön planda tutun.
- Çocuğunuzun sorumluluk alması için gerekli ortamı hazırlayın ve onu teşvik edin.
- Çocuğunuz adına karar vermeyin, onun karar vermesi için teşvik edin. Tabi bunu yaparken kendinizi tamamen çekmeyin.
- Belirlenen kurallar ve sınırlar sayesinde çocuklar neyin doğru neyin yanlış olduğunu ve sonuçların ne olacağını öğrenirler. Bu sayede kendilerini güvende hissederler. Bu nedenle çocuklarla birlikte açık ve net kurallar ve sınırlar koyun.
- Davranışlarınızda, sergilediğiniz tutumda, koyduğunuz kurallarda tutarlı olun.
- Anne babanın kendi davranışlarında tutarlı olması kadar eşlerin kendi arasında da tutarlı olması gerekmektedir. Bu nedenle özellikle çocuğunuzla ilgili bir durumda eşinizle ortak paydada olmak önemlidir.
- Çocuğunuzun karar vermesini destekleyin. Bunu, evinizdeki kararlara ortak ederek yapabilirsiniz.

(ALINTIDIR)

ÇOCUK NE YAŞIYORSA ONU ÖĞRENİR

Eğer, bir çocuk sürekli eleştirilmişse; Kınamayı ve ayıplamayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk kin ortamında büyümüşse; Kavga etmeyi öğrenir.

Eğer, bir çocuk alay edilip aşağılanmışsa; Sıkılıp, utanmayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk sürekli utanç duygusuyla eğitilmişse; Kendini suçlamayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk hoşgörülle yetiştirilmişse; Sabırlı olmayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk desteklenip, yüreklendirilmişse; Kendine güven duymayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk övülmüş ve beğenilmişse; Takdir etmeyi öğrenir.

Eğer, bir çocuk hakkına saygı gösterilerek büyütülmüşse; Adil olmayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk güven ortamı içinde yetişmişse; İnançlı olmayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk kabul ve onay görmüşse; Kendini sevmeyi öğrenir.

Eğer, bir çocuk aile içinde dostluk ve arkadaşlık görmüşse; Bu dünyada mutlu olmayı öğrenir.

Dorothy Law Nolte Çeviri: Doğan Cüceloğlu